

COMPLEXITATEA SISTEMULUI FAMILIAL DE RELAȚIONARE

Cristina COROBAN, Maria BULGARU

Catedra Asistența Socială

The family is one of the oldest and stable forms of human living that ensures the perpetuation of humanity, evolution and continuity of social life. The social dimension of the family describes the relationship system in the couple, between parents, children and other siblings. Complex relationship systems are established between conjugal partners, ascendants and descendents and between members of nuclear family or other distant relation. The family has its own limits and borders. Each family member is part of different systems and subsystems, which involve assuming different statutes, roles and interactions.

Schimbările conexe pe care le parcurge societatea modernă generează procese sociale evolutive la toate nivelurile și formațiunile ei constitutive. Familia s-a dovedit a fi una dintre cele mai vechi și stabile forme de conviețuire umană, care asigură perpetuarea speciei umane, evoluția și continuitatea vieții sociale.

Istoria vie a umanității, sub totalitatea dimensiunilor sale, aparține cu desăvârșire familiei, fiind conturată prin coexistența bărbatului și a femeii, a relațiilor dintre ei și a relațiilor cu copiii. Familia este o realitate biologică prin uniunea dintre bărbat și femeie și prin procreație. Dimensiunea socială a familiei este descrisă prin comunitate de viață dintre soți, dintre părinți și copii și dintre alte rude. Relațiile de familie au un caracter de complexitate pe care nu-l găsim la alte grupuri sociale. Sociologul român M. Voinea susține că familia este un grup social constituit prin căsătorie, alcătuit din persoane care trăiesc împreună, au gospodărie casnică comună, sunt legate prin anumite relații naturale biologice, psihologice, morale și juridice și care răspund una pentru alta în fața societății [1].

Schema fundamentală a creșterii copiilor se formează prin modelul relațiilor dintre părinți. Calea de la influența educativă la achiziția comportamentală nu este una directă, ci este influențată de climatul familial; spre exemplu, aceleași influențe educative vor avea unele efecte diferite în funcție de climatul familial în care acestea se exercită. Creșterea și educarea copiilor transformă instituția familiei într-o structură grupală în care adultul intervine activ și responsabil în procesul de formare a personalității minorilor și de creare a unor comportamente dezirabile. Familia exercită, prin intermediul socializării, o puternică influență asupra nivelului de dezvoltare fizică, intelectuală și morală a copiilor și tinerilor, consolidând valorile și modelele tinerei generații. Instituția familiei este cea mai fidelă posesoare a tradițiilor și a valorilor naționale. În același timp, familia devine tot mai sensibilă la toate transformările ce au loc în societate. Schimbarea este astăzi omniprezentă în toate aspectele vieții sociale; astfel, schimbarea nu mai este privită cu reticență și teamă, dar este percepută ca o sursă generatoare de alternative.

Interpretarea familiei din perspectivă sistemică contribuie la abordarea complexă a acesteia ca entitate culturală, socială și economică, care garantează îndeplinirea aspirațiilor membrilor și asigură securitate emoțională, economică și sexuală. Înainte de a aborda familia ca sistem este necesar a defini însuși sistemul, care este un tot unitar format din părți componente interdependente și interactive. O schimbare într-o parte a sistemului generează modificarea celorlalte componente; prin urmare, familia ca sistem este mai mult decât suma părților componente. Conform teoriei sistemice elaborate de Ludwig von Bertalanffy, sistemul este constituit din părți ce nu pot funcționa în mod separat. Astfel, sistemul familial este constituit din subsisteme aflate în conexiune. Fiind o construcție sistemică complexă, pare evident că indivizii care formează grupul familial interacționează și se dezvoltă reciproc dezvoltând raporturi interpersonale complexe.

Familia întrunește toate formele de relaționare care sunt caracterizate de un înalt grad de intimitate personală, profunzime emoțională, angajare morală, coeziune socială și continuitate în timp. Sistemul familial de relaționare îmbracă forme diverse datorită unor raporturi de subordonare care asigură instituirea și menținerea familiei ca unitate socială: raportul de subordonare a sexelor explică instituirea grupului familial, iar cel de subordonare a vârstelor explică menținerea acestuia. Creatorul sociologiei moderne, francezul Auguste Comte, inițiază studiul relațiilor existente în familie de la premisa raporturilor din comunitate. În acest context, A. Comte dezvoltă un sistem explicativ bazat pe asumarea unei subordonări „naturale” între membrii comunității și, respectiv, membrii familiilor, descriind net raportul între sexe: poziția prioritară a bărbatului

comparativ cu cea a femeii. A.Comte susține că femeile sunt, în general, superioare bărbaților, printr-un mare elan spontan al simpatiei și al sociabilității, dar ele sunt inferioare în ce privește inteligența și rațiunea.

Înțeleasă și concepută ca funcționalitate integrală, normalitatea vieții familiale impune exercitarea adecvată a tuturor funcțiilor, rolurilor și sarcinilor adulților din cadrul familiei. Absența uneia dintre aceste funcții, datorată unei organizări deficitare a structurii familiei, are o serie de implicații în creșterea și educarea noii generații. Odată cu schimbarea compoziției familiale se schimbă rolurile familiei, conținutul acestora, precum și calitatea interacțiunilor dintre membrii ei și societate.

Familia, climatul familial și relațiile dintre membrii familiei sunt în măsură să-și pună amprenta, uneori decisiv, asupra comportamentului oamenilor în societate, asupra modului în care își îndeplinesc îndatoririle ce le revin, asupra valorilor pe care le promovează, asupra modului de raportare la realitățile sociale în general. Relațiile familiale au constituit dintotdeauna mediul optim de dezvoltare a oricărei ființe umane. Relațiile din cadrul familiei pot fi clasificate în câteva categorii principale [2]:

- relații dintre soți (parteneri), reglementate prin căsătorie sau consens;
- relații dintre părinți și copii (dintre ascendenți și descendenți);
- relații dintre descendenți (dintre copiii aceleiași cuplu);
- relații de rudenie dintre membrii cuplului familial și alte persoane (părinții din familia de origine, socri, cumnați).

Familia devine solul primar al dezvoltării ființei umane, iar copilul poartă imaginea imprimată a părinților și un criteriu de referință despre atitudinea lor. Calitatea interacțiunii membrilor familiei se cristalizează sub influența mai multor factori, dintre care putem distinge:

- constituția genetică și temperamentală, atât a copilului, cât și a părinților, care direcționează stilul de răspuns și capacitatea de adaptare a cuplului;
- suportul social și acțiunile presociale oferite de comunitate, precum și de tradițiile culturale și condițiile economice ale familiei;
- tipul interacțiunii părinților copilului cu propriii lor părinți, care reprezintă un element cu valoare predictivă asupra calității relației tata-fiu;
- capacitatea de adaptare socială a cuplului parental;
- patologia psihiatrică a unuia dintre părinți;
- dimensiunea familiei.

Familia reprezintă micromediul care oferă copilului prima experiență de viață, formându-i Eul social și Supraeul prin care acesta va primi, prelucra și estima informația ulterioară. Primele persoane de care se atașează copilul și pe care le iubește necondiționat, cu adevărat, sunt părinții. Primul model comportamental, prima autoritate semnificativă în relațiile de gen și în relațiile familiale sunt oferite de părinți. Interacțiunea părinți-copii este, în fond, un dialog social, schimbul fiind inițiat de ambii părinți, începând cu vârsta de două luni. Calitățile de familist și de părinte reclamă același efort ca și pregătirea de specialitate, perfecționarea continuă, deoarece respectivele competențe se formează și se cizelează treptat, bazându-se pe știință și artă, ambele presupunând vocație, pe o permanentă autoinstruire și autoperfecționare, pe dragoste și dăruire, pe valorificarea potențialului biopsihic și cultural.

În relația mamă – copil există o perioadă privilegiată, când se stabilesc cele mai trainice legături. Aceasta se întâmplă imediat postnatal, când părinții devin extrem de atrași de noul-născut. Copilul răspunde la dragostea părinților manifestându-și atașamentul față de ei, care devine evident în jurul vârstei de un an. Această legătură precoce își va exercita influența pentru tot restul vieții. Calitatea atașamentului copilului reflectă, în fond, calitatea relației stabilite cu părinții. În cadrul acestui sistem de relații, prioritatea rolului matern este evident chiar dacă nu am ține seama decât de considerentele biologice. Gestația, alăptatul se leagă de fondul biologic al ființei umane. Alte funcții, ca îngrijirea curentă a sugarului, pentru care femeia a dobândit o specializare ancestrală, ar putea fi considerate ca simple tehnici. Îngrijirea curentă cere totuși un anumit fel de îndemânare și o atitudine specială care sunt condiționate strict de maternitatea afectivă.

Mama este primul mediu al copilului după naștere, termenul de referință al primelor raporturi pe care copilul le întemeiază cu viața și cu lumea. Copilul este dependent de mamă și se diferențiază de ea cu greu. Mama ia numai treptat, în ochii lui, aspectul unui obiect precis și definitiv. În contact cu mama, copilul își găsește sprijinul necesar, încrederea și sentimentul de securitate și echilibru. Copiii lipsiți de afecțiune în această fază preverbală a vieții rămân vulnerabili, atât organic, cât și psihic, pe tot parcursul vieții. De aceea,

simplică îngrijire fizică, acasă sau în creșă, a copilului nu este suficientă. Relațiile dintre oameni sunt deosebit de complexe și importante, ele reprezintă, de fapt, structura reușitelor sau dezastrilor umane, care creează un model de comunicare interumană.

Lipsit de autonomie, copilul are nevoie de protecția constantă și totală a altei persoane. Certitudinea că mijloacele sale de existență sunt asigurate și, mai ales, certitudinea că cineva îl poate asista în permanență are un rol fundamental în formarea echilibrului psihic al copilului. Substituirea prezenței mamei înseamnă pentru sugar pierderea protecției vitale; sugarul nu se bucură, decât cu rare excepții, de prezența altei persoane, ci numai de prezența acelei persoane lângă care el a experimentat sentimentul de protecție și siguranță. Mama creează și întreține securitatea, stabilitatea și suportul copilului.

Terapeuții atestă o contribuție majoră a mamei și în instalarea funcției verbale la copil. Prin prezența sa, prin rolul său, mama intervine ca mediator între ceea ce dorește copilul să exprime și mijloacele de exprimare de care el dispune. Funcția semnificativă a mamei în dezvoltarea capacității verbale se descrie prin următoarele particularități:

- limbajul se dezvoltă prin imitație; astfel, relația mamă – copil se conturează pentru început pe autoritatea mamei;
- copiii plasați în servicii de ocrotire rezidențială prezintă, de obicei, pe lângă carențele în dezvoltare, și o întârziere gravă în dezvoltarea limbajului;
- reluarea contactului cu mama generează o reversibilitate a deficitului în dezvoltarea limbajului, dacă perioada de separare nu variază mai mult de 4 luni;
- sectorul cel mai afectat de tulburarea dezvoltării limbajului este acela care integrează capacitatea narativă, și nu cea expresivă.

Copilul este o ființă socială, care intră în relație socială cu mama sa încă din perioada de nou-născut și comunică cu aceasta prin intermediul simbolurilor prestabilite de ei. Deoarece este mai puțin implicat biologic, funcțiile tatălui nu sunt la fel de complexe ca cele ale mamei. Aceasta însă nu înseamnă că rolul tatălui poate fi neglijat. El aduce o contribuție esențială în protecția copilului și consolidarea sentimentului de protecție în conștiința acestuia, extinde posibilitățile de elaborare și experimentare a atitudinilor și comportamentelor lui socioafective, echilibrează potențialul său psihic, care nu-și găsește deplina valorificare decât în cadrul unei viziuni integratoare, feminine și masculine a societății.

Figura tatălui se fixează în conștiința copilului mai târziu decât cea a mamei și, pe măsură ce trece timpul, tinde tot mai mult să se echilibreze. Se recunoaște în general că, spre deosebire de rolul mamei, care este direct, rolul tatălui operează și sub forme difuze, indirecte, în primul rând prin influența pe care tatăl o exercită asupra mamei, asupra sentimentelor sale de siguranță și încredere, asupra echilibrului său interior, prin contribuția de cele mai multe ori hotărâtoare la asigurarea condițiilor economice ale familiei, la formarea și stabilitatea atmosferei familiale.

La început, prezența paternă constituie pentru copil o simplă dublare a prezenței materne, pe care o secundază și uneori o substituie. Tatăl introduce, prin apariția sa, o notă nouă în sentimentul inițial de contopire a copilului cu mama. Tatăl îl scoate pe copil din ambianța maternă și îl trage spre exterior, îl stimulează să-și urmeze calea proprie în viață, să devină el însuși.

Indiferent de stilul educativ, părintele proiectează pentru copilul său anumite aspirații și dorințe pe care nu a reușit personal să le realizeze în viață. Pentru fiecare părinte copilul constituie un nou viitor. Fără a ține cont de posibilitățile copilului, deseori părinții îl consideră drept o șansă oferită de destin pentru a nu repeta propriile greșeli. Familia are tendința de a se reproduce socioprofesional. Părinții investesc în cariera copiilor lor pentru că le doresc acestora o viață mai bună, părinții devin sensibili la calitatea copilului [3].

Majoritatea părinților preiau modelul educației pe care au primit-o sau procedează exact invers, în cazul în care n-au fost mulțumiți de experiența propriilor părinți. Unul dintre cele mai importante lucruri pe care trebuie să îl transmită un părinte copilului său este acela de a-l face să se știe iubit. Adina Băran-Pescaru consideră că acest lucru este unul firesc, confirmând că fiul sau fiica va conștientiza ulterior normalitatea acestor lucruri. Experiența practică confirmă însă că există și mame care își umilesc copiii, atribuindu-le cuvinte dure, care îi afectează pe tot parcursul vieții. De aceea, există și adulți convinși că sunt incapabili și lipsiți de abilități, aceste lucruri venind din copilărie, dintr-o perioadă în care se crede că persoanele cele mai apropiate știu ce este mai bine pentru ei [4]. Calitatea de părinte nu înseamnă nicicum un „drept de proprietate” asupra copilului, dar implică onorarea obligațiilor față de propriul copil.

Dacă copilul cunoaște ce se cere de la el în diferite situații, va ști cum să acționeze. Pentru a-i dezvolta încrederea în sine, este util să i se dezvolte anumite abilități, din care va învăța să se simtă independent. Aprobarea comportamentului copilului de către părinți reprezintă o demonstrație netă pentru sine că poate realiza anumite lucruri; aceasta îi oferă securitate și încredere în viitor. Un comportament ferm în raport cu propriii copii și o discuție constructivă cu aceștia le garantează părinților reciprocitatea relației și cunoașterea situației copiilor în detalii.

În orice relație, inclusiv în relația primară cu părinții, există două dimensiuni care se pot modifica în timp: dimensiunea afiliativă, de apropiere, de atașament și dimensiunea individualizantă, de distanțare, de auto-susținere. Prima dimensiune este singura prezentă în mod evident, copilul simțindu-se una cu părintele; apoi, la o vârstă mai mare, copilul începe să realizeze că există o lume în afara familiei. Procesul va continua, cu perioade de progres accentuat și perioade mai calme, până la vârsta adultă, când se presupune că ar trebui să se atingă o stare de independență relativă a individului față de părinți. Adolescența este una din perioadele cele mai dinamice din parcursul procesului de individualizare, în care tânărul simte nevoia să se desprindă de modelul parental, pentru a-și afirma personalitatea. Familia livrează copilului sentimentul de siguranță, care îi permite să se emancipeze și să-și dezvolte personalitatea. Astfel, rolul familiei în formarea omului este unul primordial. În familie copilul va fi învățat și deprins:

- să iubească, să compătimizească, să uite de orgoliu și să se dăruiască celor apropiați;
- să păstreze anumite tradiții;
- să înțeleagă corect și să respecte autoritatea părinților, care servesc drept model comportamental, respectând anumite reguli, manifestând autodisciplină, responsabilitate;
- să pună preț pe muncă.

Istoricul dezvoltării familiei denotă un raport de intercondiționare între calitatea relațiilor familiale și gradul de organizare și funcționare a societății. Familia reprezintă agentul de bază al socializării, al procesului de însușire temeinică și liber consimțită a normelor, valorilor și regulilor de conduită concordante cu modelul etico-normativ al societății, asigurându-i capacitatea de a exercita adecvat rolurile sociale, participarea conștientă la urmărirea și la realizarea finalităților fixate.

Partenerii cuplului familial se raportează unul la altul prin rolurile și statusurile de soț și soție. Acești parteneri îndeplinesc în raporturile cu descendenții lor rolul de părinți. Descendenții îndeplinesc rolul de copii în raport cu părinții lor și rolul de frați sau surori în raport cu colateralii lor. Pentru fiecare rol în parte societatea a configurat un set de comportamente.

Începutul vieții de cuplu este focusat pe modelul relației de cuplu dintre părinții noștri. Dacă această relație a fost una extrem de tradițională, bazată pe roluri bine conturate ale fiecăruia dintre parteneri, foarte probabil că și noi, la rândul nostru, vom caută un partener cu care să putem reproduce același tip de relație tradițională. De aceea, se spune că în fiecare căsnicie sunt de fapt câteva modele relaționale: fiecare partener venind „de acasă” cu modelul căsniciei părinților, pe care va încerca să îl reproducă sau să îl excludă, pe cât de mult posibil, și în propria căsnicie, pentru a nu crea tensiuni și conflicte. Întrucât tensiunea și conflictul sunt prezente în fiecare sistem, este important ca la nivelul familial acesta să fie menținut sub control. Familia reprezintă un exemplu relevant pentru echilibrul dinamic, deoarece în contexte diferite ea este provocată să răspundă la situații de stres, conflicte și tensiuni atât din interior, cât și din exterior, identificând astfel modalități specifice de adaptare.

În cadrul aceluiași sistem familial mai există o a treia categorie de relații, și anume: cele dintre frați. Locul pe care fiecare dintre frați îl deține în ierarhia copiilor influențează nu numai tipul de relații interpersonale pe care fiecare îl va dezvolta mai târziu, dar și personalitatea lor. Se spune adesea despre copiii singuri la părinți că sunt mai egoiști, mai puțin cooperanți, mai puțin sociabili. Pe de altă parte, experiența de frate mai mare poate contribui fie la dezvoltarea unui comportament, fie la apariția unei atitudini de revendicare, legată de preocuparea excesivă a părinților de nevoile fraților mai mici. Mezinul crește în sânul familiei având o experiență complet diferită de cea a fraților mai mari. Sentimentele de ocrotire și preocupare din partea întregii familii pot contribui la dezvoltarea unui sentiment de securitate deosebit de puternic. Alteori însă, postura de cel mai mic din familie poate predispuce la apariția unei personalități slabe, dependente, permanent frământate de îndoieli și incertitudini vis-à-vis de capacitatea proprie de realizare. Copilul mijlociu crește adesea având sentimentul că este uitat undeva la mijloc. Terapeuții de familie au constatat că adesea cuplurile sunt formate din oameni care au avut aceeași poziție în ierarhia fraternală și, deci, o experiență similară în cadrul familiei de origine [5].

În familiile extinse, acestor tipuri principale de relații – copil-părinte, părinte-părinte, copil-copil – li se adaugă și cele datorate prezenței bunicii. Relațiile nepoți-bunici au fost oarecum neglijate de literatura de specialitate, fiind fie expediate ușor sub pretextul unei lipse de specificități, fie percepute prin prisma unor șabloane de tipul „bunicii sunt cei care îi răsfăță pe nepoți”. Buneii au un rol prioritar, în cazul absenței fizice sau psihologice a unuia sau a ambilor părinți, care impun copiilor un mod particular de raportare la conceptul de autoritate, apartenență, securitate și afectivitate. Alteori, bunicii joacă rolul de mediatori între părinți și copii, imprimând relației dintre aceștia anumite caracteristici.

Relațiile de familie sunt întotdeauna recunoscute în cadrul mai larg al gradelor de rudenie. Antropologii subliniază faptul că trăsătura fundamentală a relațiilor de rudenie este mai curând culturală și socială, decât biologică, reflectând adesea viziunea despre lume a unui grup uman. Chiar relațiile originar biologice dobândesc o investire culturală, prin prisma modelului de grup: de exemplu, deși relația de reproducere este universal biologică, există societăți în care copilul spune „tata” nu numai tatălui biologic, ci mai multor persoane. De asemenea, în unele societăți, rudele sunt recunoscute numai pe linie masculină, descendența patrilineală, iar în altele rudele sunt recunoscute pe ambele linii de descendență. În comunitățile arhaice, rețeaua de rudenie deține o importanță capitală, ea suprapunându-se structurii sociale a grupului respectiv. Fiecare societate are un sistem familial, adică un cod de reglementare a relațiilor dintre bărbați și femeile de vârstă matură și dintre aceștia și descendenții lor, chiar dacă există variații culturale de la o zonă la alta.

Criteriile uzuale de diferențiere a sistemelor familiale sunt următoarele:

1) gradul de cuprindere: fiecare individ face parte din două familii nucleare (familia de origine, în care el deține rolul de copil, și propria familie întemeiată prin căsătorie, numită familie nucleu de procreare);

2) transmiterea moștenirii (proprietate, nume, status): se poate face pe linia tatălui (patrilineal), pe linia mamei (matrilineal) sau bilineal. În majoritatea țărilor de cultură europeană, numele se transmite patrilineal, iar proprietatea și statusul – bilineal;

3) stabilirea rezidenței: când un nou cuplu își stabilește reședința în familia sau în comunitatea de proveniență a soțului/soției, sistemul de stabilizare a rezidenței este patrilocal (matrilocal). Când o familie nou-întemeiată își fixează rezidența în afara unității de proveniență a părinților, cum se întâmplă în majoritatea societăților industriale, sistemul de rezidență se numește neolocal;

4) modul de exercitare a autorității: poate fi patriarhal (bărbatul mai în vârstă, în familia extinsă, sau soțul, în familia nucleară, dețin întreaga autoritate), matriarhal (sistem destul de rar întâlnit, în care femeia mai în vârstă sau soția exercită întreaga autoritate) sau egalitar (împărțirea autorității între cei doi soți, relația de parteneriat, și nu de subordonare, constituie astăzi tendința majoră în modificarea conținuturilor de status/rol marital);

5) numărul de soți/soții aflați în relații conjugale:

- ✓ familia de tip poliandric, rar atestată de cercetările antropologice, presupune existența unei femei și a mai multor soți, descendența fiind stabilită matrilineal;
- ✓ familia de tip poligamic presupune existența unui bărbat și a mai multor soții, descendența se stabilește patrilineal și este întâlnită și astăzi în zonele de religie islamică;
- ✓ familia de tip monogamic este cea mai răspândită formă de familie și cea mai persistentă de-a lungul timpului. Ea presupune conviețuirea în cuplu soț-soție, iar descendența este stabilită matrilineal sau patrilineal.

Din perspectivă structuralist-funcționalistă, familia reprezintă un ansamblu de relații speciale cu conținut stabilit formal sau informal. Tipuri diferite de relații se stabilesc între partenerii conjugali, între ascendenți și descendenți și între membrii familiei nucleare și cei cu grade de rudenie mai largi. Nomenclatorul gradelor de rudenie diferă de la o societate la alta, în unele fiind extrem de sărac, iar în altele foarte bogat.

Toate relațiile intrafamiliale: copil-părinte, părinte-părinte, frate-frate, nepot-bunic, se constituie ca modele și repere în termeni de valori morale, valori interpersonale de orientare și implicare socială. Chiar dacă procesul de împlinire a personalității unui individ nu se termină niciodată pe deplin, baza acestui proces are loc în primii ani de viață, *cei șapte ani de acasă*, și în perioada de până la desprinderea tânărului de familie. Influența familiei continuă indirect asupra individului, în special din motive economice sau conjuncturale, datorate de lipsa unui spațiu locativ separat. Influența mediului familial se face prezentă și indirect prin intermediul a ceea ce psihanaliztii numesc introiecții, modele și seturi de valori preluate din exterior și interiorizate sub forma unor modele sau valori devenite personale [6].

Studiind impactul primelor instanțe de relaționare asupra dezvoltării individului, ca individ independent și ca partener social, este necesar să facem apel și la relațiile din afara familiei. Este de menționat aici rolul agenților de aceeași vârstă – prieteni, colegi, vecini, care interacționează în procesul de socializare. În interacțiunea cu cei de o vârstă, copiii învață să devină atât cooperanți, cât și competitivi, învață să se raporteze cu ceilalți la egal și își conturează o imagine de sine care ține cont nu numai de ceea ce reprezintă copilul în cadrul sistemului familial, ci și în mediul micro-social. De asemenea, în afara relațiilor cu cei de aceeași categorie de vârstă, există relații privilegiate cu anumiți adulți – profesori, antrenori, preoți – oameni cu un anumit statut de la care copilul preia, sub forma unor deziderate sau modele de urmat, anumite caracteristici ale acestora.

Raportul părinți-copii studiat sub semnul socialului pune accent și pe perspectiva șanselor școlare și sociale. Familia are tendința de a se reproduce socioprofesional. Profesia părinților determină motivația intrinsecă a copiilor spre orientarea profesională. În acest sens, este necesar să menționăm exigențele societății contemporane care determină dezvoltarea sistemelor școlare și o selecție a indivizilor în funcție de meritele personale, și nu de determinațiile mediului de proveniență. Școala devine o oportunitate prin care individul își poate depăși condiția socială inițială; astfel, se sparg tiparele despre copiii din familiile socialmente vulnerabile și despre șansele lor de ascendență profesională. Părinții investesc în cariera școlară a copiilor lor pentru că le doresc acestora o viață mai bună. Disparitatea socială privind școlarizarea copiilor capătă astfel o nouă față prin prisma prestigiului instituției unde este școlarizat copilul și posibilităților familiei de a suporta întreținerea în asemenea instituții.

Toate aceste efecte au, desigur, manifestări negative asupra educației copiilor și tinerilor în familie.

Ca urmare a celor expuse, putem afirma că fiecare familie este o totalitate, adică mai mult decât suma elementelor sale, dar este în același timp parte a altor sisteme din contextul mai larg al societății în care este integrată. În cadrul familiei există totalități mai mici, care, la rândul lor, sunt parte a grupului mai mare; respectiv, există subsisteme. Individul este cel mai mic subsistem din cadrul familiei. Familia are propriile sale granițe sau limite, granițe care pot fi mai mult sau mai puțin difuze, permițând diverse grade de schimb de informație cu mediul extern. Fiecare membru al familiei aparține unor sisteme și subsisteme diferite și, astfel, va îndeplini simultan diverse roluri, care implică diferite statute, funcții și interacțiuni.

Referințe:

1. Voinea M. Sociologia familiei. - București 1993, p.32.
2. Mihăilescu I. Sociologie generală. Concepte fundamentale și studii de caz. - Iași: Polirom, 2003, p.158.
3. Iluț P. Sociologia și antropologia familiei. - Iași: Polirom, 2005, p.216.
4. Băran-Pescaru A. Familia de azi. O perspectivă sociopedagogică. - Editura Aramis, 2004. p.193.
5. Mitrofan I., Vasile D. Terapii de familie. - București: SPER, 2001, p.125.
6. Spînu M. Introducere în asistența socială a familiei și protecția copilului. - Chișinău, 1998, p.9-20.

Bibliografie:

1. Bulgaru M. Asistența Socială: fundamente teoretice și practice. - Chișinău, 2009, p.346-382.
2. Ciupercă C. Cuplul modern între emancipare și disoluție. - Tipoalex, 2000, p.81-97.
3. Scutaru A. Familia monoparentală de la vulnerabilitate la autocontrol. - Iași, 2006, p.13-23.

Prezentat la 01.04.2011